

De VBL, Vereniging tot Behoud van het Lingelandschap met bijna 400 leden, staat achter de energietransitie waarbij energiebezuiniging en het opwekken van duurzame energie hand in hand gaan. Het opwekken van energie moet op een manier en op plaatsen gebeuren, die het meest effectief zijn en het minste ten koste van het landschapsbeeld gaan. Het Rivierengebied waar de Linge meandert tussen Lek en Waal, heeft uitzonderlijk hoge, algemeen erkende landschappelijke kwaliteit en hoogwaardige natuur. Behoud daarvan is van groot belang voor de levenskwaliteit van haar bewoners, hun identiteit, gezondheid, rust en recreatie. Bovendien is dat ook belangrijk voor de economie: “een hoogwaardige economie heeft een rijk cultuurlandschap nodig als een aantrekkelijke plek om te wonen en te werken”(citaat van Adrian Geuze in Trouw 23 januari 2021)

De VBL maakt zich ernstige zorgen over de kwaliteit van de uitwerking van de RES (Regionale Energie Strategie). Het landschap vraagt namelijk om een plan, dat samenhang vertoont en de karakteristieken van het rivierengebied behoudt.

VBL vindt dat een energietransitie gepaard moet gaan met behoud van natuur en landschap!

Dit vereist het volgende:

1. Er moet voor het rivierengebied een landschapsplan worden opgesteld, waarin rekening gehouden wordt met alle opgaven zoals woningbouw, landbouw, infrastructuur, klimaatadaptatie en de energietransitie.
2. Op basis van dit landschapsplan moet regie gevoerd worden door de overheid, zodat ‘verramsjen’ van ons cultuurlandschap wordt voorkomen.
3. Dit plan moet worden gemaakt met een heldere visie op het landschap. Dit moet de basis vormen voor de manier waarop o.a. windmolens en zonnepanelen in het landschap ingepast worden.
4. Er moeten afwegingscriteria gebruikt worden die een hoge waarde toekennen aan landschap en natuur.
5. Het laadvermogen van het landschap moet gerespecteerd worden.
6. Op drie niveaus moet er afgestemd worden: lokaal - regionaal – bovenregionaal
7. Alle duurzame energieprojecten moeten aan de RES getoetst worden, door lagere maar ook hogere overheden.
8. De plannen voor zon – en windenergie moeten samengevoegd worden in één plan.
9. Bij de opstelling van windmolens dient tenminste één van de twee beeldkwaliteiten gegarandeerd te zijn, een lijnvormige opstelling en/of landmark .
10. De hoogte van windmolens moet op elkaar afgestemd worden en een maximum hoogte wordt vastgelegd.
11. De landschapsstructuur moet als leidend voor de plaatsing van windmolens gelden. (In het rivierengebied is de landschapsstructuur oost – west).
12. De compensatie voor verlies aan natuur en landschap moet altijd ten goede komen aan natuur en landschap dicht bij de plaats waar schade veroorzaakt wordt.

Toelichting:

De in het manifest genoemde standpunten zijn inzichten, die de leden van de Werkgroep Energietransitie van de VBL uitgewerkt hebben. Het gaat om de plaatsing van zonnecollectoren en van windmolens in het Rivierengebied.

Op verschillende manieren hebben wij onderzocht hoe met name windmolens zichtbaar zijn in het landschap en wat de impact is van de plannen, denkrichtingen en scenario's als aansluitende RES-gebieden gecombineerd worden. "De optelsom in het landschap" laat zien dat afstemming van het grootste belang is. Pas als je deze optelling maakt, kan inzichtelijk gemaakt worden of het "laadvermogen van het landschap" niet overschreden wordt.

De VBL licht dit toe:

- Eén landschapsplan maken en volgen
Er moet één landschapsplan gemaakt worden, dat alle ontwikkelingen in het rivierengebied in beeld brengt, om de karakteristieken en kwaliteiten van de specifieke streek zo mogelijk te versterken, toch op z'n minst niet te verstoren. Dit betreft zaken als landbouw, woningbouw, klimaatadaptie, infrastructuur en energietransitie. Dit plan moet leidend zijn en daar moet regie op gevoerd worden om te voorkomen dat Nederland "één grote hagelslag wordt", zoals ex-Rijksadviseur Berno Strootman het verwoord.
- Bovenregionaal afstemmen
Het landschap kent geen grenzen. Tussen de aangrenzende RES-gebieden moet gekeken worden naar de gevolgen die plannen op het landschap hebben in groter verband. Windmolens zijn zichtbaar in de verre omtrek. Wat is de impact op het landschap als de plannen van RES Fruitdelta Rivierengebied, U16 en Alblasserdam worden gecombineerd? VBL onderzocht de optelsom in het landschap aan hand van schetsen en zijn geschrokken van de impact van deze plannen op het landschap.
- Regionaal afstemmen
Binnen de RES-gebieden moet afstemming plaatsvinden, zodat een samenhangend beeld ontstaat. Versnippering en wildgroei moet worden voorkomen.
- Afwegingscriteria voor de landschapswaarde hanteren
Om de afweging te kunnen maken welke ingreep verantwoord is in het landschap moeten overeenkomstige en vergelijkbare criteria gezocht en gehanteerd worden. Deze zijn o.a.:
 - Het laadvermogen van het landschap. Er is een maximum wat een landschap kan dragen, voordat het overheerst wordt door vervreemdende elementen.
 - De schaal van het landschap en hoe die wordt beleefd. Hierbij speelt de hoogte van windmolens een rol.
 - De invloed op cultuurhistorische waarden van het landschap en dorps- en stadsgezichten.
 - De interferentie met andere windmolens. Daarbij speelt afstand, hoogte en opstellingsvorm een rol.
- Compensatie
De compensatie aan verloren natuur en landschap dient ten goede te komen aan natuur en landschap dicht bij de plaats waar schade veroorzaakt wordt. Bovendien moet een plan worden geleverd, hoe natuur en landschap kunnen worden hersteld na beëindiging van de opstal.

Energietransitie met Behoud van Natuur en Landschap

- Zon
 - Zonnevelden moeten worden gezien als industrieel gebruik van het land. Natuurvreemde elementen verschijnen daardoor in het landschap.
 - Voor plaatsing zonnevelden moet gezocht worden naar gebieden met mindere natuurwaarde. Want de natuur ondervindt nadelige, onomkeerbare gevolgen: de vegetatie verdwijnt, de biodiversiteit neemt af, het bodemleven sterft af.
 - Zonnevelden hebben een versturende invloed op de directe omgeving. de impact op het landschap is lokaal, terwijl het bij windmolens een regionale impact heeft.
 - Zonnecollectoren op daken verdienen de voorkeur (zonneladder hanteren!)
 - Inpassing kan bij zonnevelden beperkt helpen om deze minder zichtbaar te maken door het toevoegen van hagen en windsingels.
 - Zonnevelden in de komgebieden mogelijk maken, mits passend bij de verkaveling ter plaatse.
- Specifiek in het Rivierengebied
 - De karakteristieke structuur, de kenmerkende schaal verhoudingen en de grote diversiteit aan natuur in het rivierenlandschap moet leidend zijn bij de afweging of, waar en hoe windmolens en zonnevelden geplaatst worden.
 - De oost- west oriëntatie van het rivierenlandschap is zeer herkenbaar. De rivieren lopen van oost naar west. Je kunt zeggen, de energie loopt van oost naar west. De A15 en de Betuwelijn volgen ook de oost-westrichting en lopen door het iets grootschaliger komgebied tussen de Waal en de Linge. Lijnopstellingen passen het beste bij deze dynamiek. Wij zien daarom mogelijkheden voor de opstelling langs de A15. En meer plaatsen ook niet.
 - Het laadvermogen van het landschap verdraagt volgens de VBL geen plaatsing langs een wetering, dit past niet qua schaalgrootte.
 - Plaatsing in noord-zuidrichting langs de A2 of de A27 zouden versturend in het landschap werken.
 - Plaatsing van lijnen in oost-west richting anders dan langs de A15 werken eveneens versturend op het duidelijke beeld om de stroom van de rivieren te benadrukken.
 - Wel zijn er opstellingen als landmarks mogelijk in het gebied Deze bestaan uit max. 3 windmolens. Met de landmarks kunnen belangrijke plaatsen en belangrijke infrastructurele knooppunten aangeduid worden. Daarbij moet wel gelet worden op het voorkomen van storende interferentie.
 - De hoogte van windmolens beperken tot 140 meter as hoogte, zoals deze bij Deil is. Dit zorgt voor eenheid en relatieve rust in het beeld.
 - Het laadvermogen van het rivierlandschap is zeer beperkt. Deze beperkingen mogen niet leiden tot 'ongewenste' plaatsing c.q. groottes van windmolens om aan de opgave te kunnen voldoen. Als daarenboven de militaire radar bij Herwijnen of Meerkerk opgesteld gaat worden betekent dat de plaatsingsmogelijkheden van windmolens zeer beperkt worden. Dan wordt het voor het rivierengebied bijzonder lastig om met behoud van natuur en landschap te voldoen aan haar taakstelling. In dat geval zou het rijk de regio moeten ontslaan van de verplichting om energie op te wekken.
- Uitsluiting van gebieden

Er zijn gebieden, waar zowel windmolens als zonnevelden niet geplaatst mogen worden, zoals:

 - Natuurgebieden
 - Nationale landschappen
 - Uiterwaarden
 - Op stroomruggen
 - Cultuurhistorisch van belang zijnde of beschermde bebouwing of ensembles

